

Vagyontervezés és a bizalmi vagyonkezelés

A bizalmi vagyonkezelés beillesztése az új Ptk.-ba előtérbe helyezett a magyar jogi szolgáltatások piacán korábban csak marginálisan ismert és gyakorolt szolgáltatásokat, ezek közül is az egyik legjelentősebbet, a vagyontervezést. Ennek fontosabb mozzanatait foglalja össze az alábbi cikk.

Dr. Menyhei Ákos ügyvéd, Budapest, LL.M., TEP, a STEP Hungary elnöke

Az EU-n belüli határok megszűntével és a növekvő felhalmozott megtakarításokkal egyre több magyar állampolgárnak vannak különböző vagyontárgyai (ingatlan, vállalkozás) az ország határain túl is. A rendszerváltás utáni második generáció felnőtével lassan kezdenek Magyarországon is kialakulni „nemzetközi” családok, akiknek természetes a határok átjárhatósága, a egyes házasság és az országhatárokon átnyúló üzleti tevékenység.¹

Külföldön fekvő vagyonelemek tulajdonlása meghatározó befolyással bír a va-

gyonelemek strukturálására és a strukturálás megtervezése előtt tisztázást igénylő kérdések összetettségére.

Ebben a cikkben szeretném kifejtetni a vagyontervezés lényegét és kapcsolatát a rövidesen hazánkban is élő jogintézményre váló bizalmi vagyonkezeléssel.

Mi a vagyontervezés?

A vagyontervezés kifejezés az Amerikai Egyesült Államokban jelent meg először a második világháború után.¹ A Cornell Egyetem Jogi Karának Jogi Információs

Intézete a következő definícióval határozza meg a vagyontervezést:

„Vagyontervezés az az eljárás, amely során egy magánszemély vagy család elrendezi a vagyonelemek halál esetére szóló átruházását. A vagyonterv célja a vagyon lehető legnagyobb mértékű megőrzése a kijelölt kedvezményezetteknek, és rugalmasság biztosítása a vagyon tulajdonosának. A vagyontervezés során a legnagyobb kihívást a szövetségi és tagállami adójog jelenti.”²

A vagyontervezés jellegénél fogva érinti az öröklési jogot, a biztosítási jo-

got, a bizalmi vagyonkezelést, a társasági jogot, ingatlanjogot, értékpapírjogot, adójogot és az illetékek szabályozását. Ennélfogva a vagyontervezés legfontosabb eszközei jogi szempontból a végrendelet, a családi alapítvány, a bizalmi vagyonkezelés (trust), a különböző országokban alapított és irányított cégek, valamint az életbiztosítások. A vagyontervezés során ezen, egyenként jól ismert – és egyenként szinte valamennyi ügyvéd által alkalmazott – jogi megoldások megfelelő kombinációja és szükség esetén nemzetközi összefüggésbe helyezése jelenti a legnagyobb kihívást.

A vagyontervezés az előre látható és nem látható akadályok, falak és árkok legyőzésének művészet, de nemcsak az adott jogrendszeren belül, ahol össze kell egyeztetni az ügyfél akaratát az öröklési, adózási és illetékszabályokat, hanem legtöbbször mindezt különböző országok joghatósága alá eső személyek és vagyonelemek figyelembevételével. A tervezést tovább bonyolítja, hogy jó eséllyel különböző jogi alapokra – kontinentális vagy esetjogi – épült országok joghatósága alá tartozik az érintett személyek vagy vagyonelemek egy része.

A sikeres vagyonterv kialakításának a kulcsa a különböző szakterületeken és országokban tevékenykedő szakemberek – ügyvédek, pénzügyi tanácsadók, adószakértők – munkájának koordinációja és a különböző jogterületeket és joghatóságokat érintő jogi kérdések megértése.

A vagyontervezés fázisai

A különböző országok különböző jogterületeit érintő vagyontervezési folyamat, amely kiegészül a vagyonkezelés és a könyvelési kérdések megválaszolásával is, öt lépésben foglalható össze.

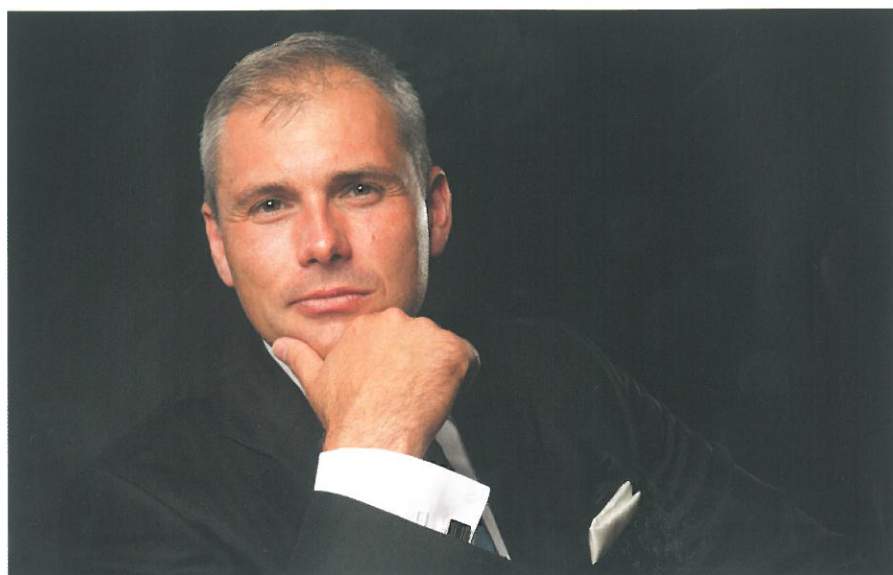
A jogilag releváns tények feltérképezése

- Az első és legfontosabb az ügyfél és családja személyes helyzetének feltárása, az állampolgárság(ok)ra, adóalanyiságra, családi állapotra, gyermekekre és egyéb leszármazókra is kiterjedően.
- A pénzügyi helyzet és az egyes vagyonelemek elhelyezkedésének megismerése.

- Az egyes vagyonelemek kezeléséért és adminisztrációjáért felelős személyek és az alkalmazott struktúra megismerése.
- Az ügyfél bizalmát élvező tanácsadók megismerése és annak feltárása, hogy milyen szakterületen rendelkeznek tapasztalattal és milyen feladatot teljesítenek.

A releváns érdekek meghatározása

- Mi az ügyfél célja?

- Mennyi szabadságot élvez az ügyfél céljai elérése során?
 - Van-e valamilyen jogi kényszer, amely befolyásolja az ügyfél céljait?
 - Az előre látható megoldás finanszírozható-e a rendelkezésre álló vagyon hozamaiból, és ha igen, milyen hosszú ideig?
 - Az ügyfélnek és családjának szükséges jövedelem biztosított-e? (Itt gyakran szembesülhetünk azzal a ténnyel, hogy az ügyfelek egy jelentős része nincs tisztában sem a rendelkezésre álló jövedelem éves mértékével és a jövőben előre látható bevételekkel, sem pedig az éves kiadásaival.)
 - Van-e olyan forrásadó, amely nem igényelhető vissza vagy nem számítható be más országban megfizetendő adóba?
 - Van-e bármilyen olyan ok a jogi és pénzügyi körülményeken kívül, amely akadályozza az ügyfelet elképzelése megvalósításában?
- Az alkalmazandó jog és a joghatósággal rendelkező bíróságok meghatározása*
- Mely államnak/államoknak van joghatósága?
 - Milyen jog alkalmazandó az egyes vagyonelemekre, különös tekintettel a külföldi ingatlanra, bankbetétre és értékpapírokra?
 - Amennyiben az ügyfél házasságban vagy kapcsolatban él, melyik állam családi joga alkalmazandó, és mik ennek a következményei a vagyontervre nézve?
- Amennyiben az ügyfél vagy családtagjai országhatáron átlépve lakóhelyet változtatnak, okozhat-e ez konfliktust a családi vagyoni jogban vagy az öröklési jogban?
 - A lakóhelyváltoztatás előtt kötött házassági szerződés érvényes és kikényszeríthető marad-e az új lakóhely szerinti országban is?
 - Milyen jogai vannak a családtagoknak a vagyonra halál vagy válás esetén?
- Míndezek alapján lehet egy vagyontervet felvázolni, amely teret enged az ügyfélnek a változtatásokra és a lakóhely, adóalanyiság, családi állapot vagy éppen az állampolgárság megváltozása lemodellezhető.

A megvalósítás

A vagyontervezés klasszikus jogi eszközei a végrendelet, az öröklési szerződés és a házassági szerződés.

A komplexebb vagyonok a fentieknél bonyolultabb struktúrákat igényelnek, ezért gyakran használt eszközök a különböző országokban alapított cégek, családi alapítvá-

A családi alapítvány és a bizalmi vagyonkezelés lényegében ugyanarra a problémára kíván megoldást adni, csak más-más nézőpontból.

nyok és a bizalmi vagyonkezelés (trust). A cégalapítás olyan természetes velejárója a gazdasági életnek, hogy a legtöbben nem is gondolják végig, miszerint a legalapvetőbb vagyontervezési lépést hajtják végre, amikor a vállalkozásban hasznosított és egyúttal kockázatosított vagyont elválasztják a magánvagyontól. A vagyonelemek szétválasztásának gyakori velejárója a felelősség korlátozása is a vállalkozásba bevitt vagyon mértékéig.

A cégek bevonásával végzett vagyontervezés következő lépcsőfoka még országhatárokon belüli: az üzleti kockázattal járó tevékenységek szétválasztása a befektetett eszközöktől és egyúttal a tevékenység anyagi kockázatainak felelősségbiztosítással történő fedezése. Klasszikus példa erre egy olyan cégstruktúra felállítása, ahol az ingatlan, a termelőeszközök és a termelés három külön cégben van működtetve, így a termelőegység üzleti kockázata lehatárolható a konzervatívabb üzletpolitikát kívánó ingatlan- és eszközbérbeadásról.

Megfelelő üzemméret felett érdemes a vállalkozási és személyes vagyont vagy egy részét nemzetközi egyezmények védelme alá helyezni. A TFEU³ az egyik legalapvetőbb védelmi rendszer, amely az EU-állampolgárok alapvető jogait, köztük a letelepedés szabadságát biztosítja. Ezt egészíti ki a kettős adózás elkerüléséről és a befektetések védelméről szóló egyezmények rendszere. Míután ezen utóbbi két csoportba tartozó szerződések bilaterális egyezmények, és így országonként eltérő tartalommal jöttek létre, ezért minden esetben egyedi vizsgálat szükséges a vagyontervezés során.

Öt-tízmillió euró feletti vagyon esetén – számos személyes körülmény figyelembevételével – a vagyon egy részének tulajdonlása – de nem az élvezete! – leválasztható a magánszemélyről. Ebben az esetben érdemes családi alapítványt vagy bizalmi vagyonkezelést (trustot) bevonni a zökkenőmentes generációváltás érdekében. A családi alapítvány és a bizalmi vagyonkezelés lényegében ugyanarra a problémára kíván megoldást adni, csak más-más néző-

pontból megközelítve. A családi alapítvány jogi személy, míg a bizalmi vagyonkezelés (trust) kötelmi jogi megállapodás. Mindkét megoldás használható a vagyontervezés során, de a trust a kötelmi jogi megoldásból eredően lényegesen nagyobb rugalmasságot kínál, mint a családi alapítvány. Ez utóbbi inkább a hosszú távú, több generációra szóló vagyontervezés eszköze, míg a trust alkalmasabb nemcsak a hosszú távú, hanem adott esetben akár csak néhány hónapos strukturálási igények megoldására.

A bizalmi vagyonkezelés a generációváltással kapcsolatos problémák megoldása mellett jól alkalmazható a vagyontervezés során olyan esetekben is:

- ahol a magánszemély által végzett tevékenység kizárólag vagy fő szabály szerint csak korlátlan felelősség mellett gyakorolható, mint az ügyvédek esetében (ebben az esetben a trust a felhalmozott családi vagyon szeparációját hivatott el látni a csak személyesen vagy csak korlátlan felelősség mellett gyakorolható tevékenységtől);
- olyan üzleti titoktartást igénylő ügyekben, ahol valamely vagyontárgy megvétele vagy eladása esetén a tényleges tulajdonos kitérnek ismerete árfelhajtó vagy éppen árcsökkenő szerepet játszhat;
- ahol a tényleges tulajdonos nem kívánja a piac tudomására hozni tulajdonosi mivoltát;
- vállalatfelvásárlások során, ahol a szerződéskötés és a zárás időpontja eltér egymástól, és jelentős gazdasági érdek mutatkozik a szerződéskötéskori status quo megőrzése iránt;
- kiskorú vagy cselekvőképtelen hozzátartozók érdekeinek védelmében;
- ha a tulajdonos, illetve a vagyonrendelő akarata eltér a kötelezően alkalmazandó öröklési szabályoktól;
- ha a különböző országokban elhelyezett vagyonelemek rugalmas és az egyes nemzeti adminisztrációtól mentes kezelése és a kedvezményezetteknek történő átadása szükséges;
- olyan üzleti vállalkozásokban, ahol a partnerek szeretnék teljes mértékben

biztosítani azt, hogy a vállalkozás az eredetileg lefektetett szabályok szerint folytassa működését.

A felsorolás szinte a végtelenségig folytatható, alapvetően csak a jogász fantázia és az adó- és illetéktörvények tudnak határt szabni a hasznosítás módjait illetően.

Folyamatos ellenőrzés

Az elkészült vagyonterv folyamatos felülvizsgálatot és módosítást igényel a gazdasági, üzleti és jogi környezet változásának dinamizmusával megegyezően. A jól összeállított vagyonterv biztosítja azt a rugalmasságot, hogy jogszabályi változás vagy a gazdasági környezet változása miatt alkalmatlan részek leválaszthatók vagy átalakíthatók legyenek. Ennek megfelelően a vagyontervező sohasem fejezheti be a tervvel kapcsolatos munkát teljes egészében, hiszen időről időre elő kell venni, felül kell vizsgálni és a diszfunkciókat korrigálni kell.

A vagyontervezés előnyei

A vagyontervezés legfőbb előnye, hogy biztosítja az ügyfél számára a vagyonelemeinek átruházása feletti kontrollt oly módon, hogy az kiterjedjen az átruházás idejére, az átruházott vagyon mértékére és a kedvezményezett személyek körére. Lehetséges, hogy az ügyfél valamennyi elképzelése nem valószínűsíthető meg, de a vagyontervezés biztosítja az átláthatóságot és a rendelkezésre álló megoldások, valamint azok feltételeinek megértését az ügyfél számára, így már csak önmagában ezért is érdemes jól átgondolni a vagyonelemek elhelyezését. ■

Jegyzetek

- 1 Dr. Christoph de Weck, MCJ, TEP; Estate Planning – Process and Benefits, MMG link 2013.
- 2 Fordítás a szerzőtől: „Estate planning is the process by which an individual or family arranges the transfer of assets in anticipation of death. An estate plan aims to preserve the maximum amount of wealth possible for the intended beneficiaries and flexibility for the individual prior to death. A major concern for drafters of estate plans is federal and state tax law.” Cornell University Law School Legal Information Institute, http://www.law.cornell.edu/wex/estate_planning.
- 3 Treaty on the Functioning of the European Union.